

Název a adresa školy:	Střední škola průmyslová a umělecká, Opava, příspěvková organizace, Praskova 399/8, Opava, 746 01
IČO:	47813121
Projekt:	OP VK 1.5
Název operačního programu:	OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost
Typ šablony klíčové aktivity:	III/2 Inovace a zkvalitnění výuky prostřednictvím ICT (20 vzdělávacích materiálů)
Název sady vzdělávacích materiálů:	Technologie grafiky III
Popis sady vzdělávacích materiálů:	Technologie grafiky III, 3. ročník
Sada číslo:	B-04
Pořadové číslo vzdělávacího materiálu:	10
Označení vzdělávacího materiálu: (pro záznam v třídní knize)	VY_32_INOVACE_B-04-10
Název vzdělávacího materiálu:	Vývoj písma a typografie; počátky vývoje písma
Zhotoveno ve školním roce:	2011/2012
Jméno zhotovitele:	Mgr. Lenka Kašpárková

Vývoj písma a typografie; počátky vývoje písma

Plán učiva

- Počátky vývoje písma.
- Typografie.
- Vývojová období a rozdělení písem.
- Obrázkové písmo – piktogramy.
- Pojmové písmo – logogramy, ideogramy.
- Otázky pro zopakování učiva.

Počátky vývoje písma

Typografie

Pojem typografie pochází z řeckého základu typos (znak) a grafein (psát). Typografie je poměrně mladá disciplína, která vznikla v období, kdy se po Evropě rozšířily tiskařské dílny. Začátky typografie a tiskového písma jsou spojeny s vynálezem knihtisku. Ale vývoj písma, který předcházal tomuto období, sahá až do nejstarší lidské historie. Nejstarší typy písma jsou piktogramy nebo ideogramy.

Jazyk je systém symbolů.

Písmo je systém pro vizualizaci jazyka.

Paleografie

Paleografie je obor, který se zabývá se vývojem písma, číslic a dalších grafických znaků. Dále zkoumá způsoby psaní, vývoj psacích látek (= látky, kterými se píše a také to, na co se píše) apod. Patří mezi nejdůležitější pomocné historické vědy, protože je nezbytná pro četbu starých rukopisů.

Původně zkoumala především texty psané latinkou bez ohledu na použitý jazyk. Teprve postupně se její zaměření rozšířilo na další písma (řecké, písma slovanských jazyků atd.). Proto se paleografie rozlišuje podle toho, jaké písmo zkoumá: latinská, řecká, ruská, arabská apod.

Vývojová období a rozdělení písem

Ve vývoji písma se udávají tři vývojová období:

1. **Prehistorické období** – předchůdci písma.
2. **Historické období** – ručně psaná nebo kreslená písma.
3. **Současné, moderní období** – vznik kovových písem a knihtisku, nové tiskové technologie v 19. a 20. století.

Většinu písem můžeme rozdělit do 3 skupin:

- **Logografické** (každý znak reprezentuje kompletní gramatické slovo).
- **Sylabické** (slabičné – napsané symboly reprezentují slabiky).
- **Alfabetické** (abecední – znakově i graficky nejjednodušší, postačí jen několik desítek samostatných znaků (písmen) pro jednotlivé hlásky.

Obrázkové písmo – piktogramy

Komunikace pomocí obrázků a kreseb. Tyto obrazy a kresby (tzv. piktogramy) jsou obvykle považovány za předchůdce skutečného písma a vyznačují se stereotypním způsobem ztvárnění a vynecháním všech detailů, které nejsou nutné pro vyjádření daného sdělení. Obrázky neodpovídají konkrétním slovům nebo pojmům. Piktogramy pro vyjádření sdělení mohou používat i barvy. Např. červená znázorňuje „ZÁKAZ“ nebo „NEBEZPEČÍ“. První piktogramy se objevují již v době prehistorické. Byly namalovány nebo vyryty do skály, například na stěny v jeskyních.

Petrogramy – piktogramy namalované na skále.

Petroglyfy – piktogramy vyryté do skály.

Pojmové písmo – logogramy, ideogramy

Ideogram

vyjadřuje význam jednotlivé myšlenky.

Logogram

je jediný znak, který zastupuje jednotlivé kompletní gramatické slovo. Jako logogramy jsou klasifikovány např. čínské znaky. Z historických písem jsou to starověké egyptské hieroglyfy. Nevýhodou oproti moderním písmům jsou chybějící gramatické tvary slov, což může ztěžovat pochopení vztahu mezi jednotlivými slovy.

I když většina jazyků nepoužívá kompletní logografická písma, mnoho jazyků přesto některé logogramy používá.

Příkladem logogramů jsou arabské číslice. Znaky **1, 2, 3** ... jsou logogramy pro číslovky jedna, dva, tři ...

Jiné západní logogramy:

& používaný pro spojku *a*, latinsky *et*

@ zavináč (anglicky „at sign“)

Fonogramy jsou posledním a nejdokonalejším stupněm vývoje. Zaznamenávají jednotlivé hlásky, ze kterých se skládají slova.

Otázky pro zopakování učiva

1. Co je to typografie?
2. V jakých třech obdobích probíhal vývoj písma?
3. Do kterých tří skupin můžeme rozdělit písma?
4. Co je to obrázkové a pojmové písmo?
5. Vysvětli pojmy ideogram, logogram a fonogram.

Seznam použité literatury

- BERAN, V. *Aktualizovaný typografický manuál*. 4. vyd. Praha: Kafka design, ISBN 2005. 80-901824-0-2.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

- ČAPKA, F. & SANTLEROVÁ, K. *Z dějin vývoje písma*. Brno: Masarykova univerzita, 1998. ISBN 9788021017924.
- DUSONG, J. - L., SIEGWARTOVÁ, F. *Typografie - od olova k počítačům*. Praha: Svojtka a Vašut, 1997. ISBN 80-7180-296-4.
- ELIŠKA, J. *Vizuální komunikace; písmo*. 1. vyd. Brno: CERM, 2005.